

Az I. Magyar Egyházzenei Kongresszus

A Magyar Egyházzenei Társaság 1993. március 14. és 16. között rendezte meg az *első magyar egyházzenei kongresszust*. Egyrészt azért, hogy áttekintse — egyelőre csak madártávlatból, későbbi találkozókon majd pontról pontra haladva — az egyházzene problémáit ma: a XX. század végén, másrészt hogy alkalmat adjon egyházzeneészeknek, egyházzene iránt érdeklődőknek a találkozásra, tapasztalatcserére, beszélgetésre. Szép, békés, örömteli három nap volt. Jó volt együtt lenni a több mint kétszáz kitűnő és kedves kollégával, jó volt hallani okos és a szent zene iránti elkötelezettséggel áthatott szavaikat, jó volt együtt énekelni, közösen végezni a liturgiát — és jó volt fecsegni is, vagy egy pohár bort együtt elkölteni.

Amint a Társaság egyszerre ad teret a felekezeten belüli együttműködésnek és az ökumenikus tapasztalatcserének, úgy a kongresszuson is alkalom nyílt mind a közös problémák közös megvitatására, mind pedig arra, hogy legalábbis elkezdődjék a felekezeteken belüli diskurzus. A katolikus és a protestáns tagozatok megalakulásán túl azonban, úgy látszik, szükség van arra is, hogy egy-egy munkaterület iránt különösen érdeklődők együtt dolgozzanak. Ezért alakult meg s dolgozott ki munkatervet egyelőre két „tematikus” tagozat: az orgonistáké és az egyházzene-pedagógusoké.

A kongresszus a fasori református templomban kezdődött közös énekes vesperással, zsoltározó istentisztelettel. Kitüntetés, hogy *Paskai László* esztergomi bíboros érsek vállalta ennek vezetését és az ígéhirdetést, aminthogy a kongresszus megnyitását is megtisztelte látogatásával. A zsoltárok (113/112, 127/126, 133/132) az istendicséret szépségéről, a munkánkon való isteni áldásról és az Istenben való testvéri együttélés örömről szóltak. S mily megrendítő volt, amikor a vesperást záró Magnificat-antifóna ti-

zenkét erdélyi kolléga bekapcsolódásával szólalhatott meg — hatalmasan!

A kongresszust a Zeneművészeti Főiskola rektora, *Soproni József* nyitotta meg, elődeinkre emlékezve, majd *Philipp Harnoncourt*, a grazi egyetem tanára tartott (tolmácsolt) előadást (mely e szám 5-11. oldalain olvasható, a Szerk.), melyben azt világította meg, hogy ha az egyház alapvető feltételei biztosítva vannak, a felekezeti sokszínűség csak javára lehet az egyházzenenek. Az előadás után nem várt meglepetés következett: *Kallós Zoltán* februárban a moldvai csángóknál latinnyelvű gregorián énekeket gyűjtött (!), megdöbbentő mennyiségben, tisztaságban és szépségben. Ezekből hallgathattunk meg egy tízpercnyi válogatást: miseordináriumokat, himnuszokat, antifónákat, introitusokat, sequentiát. Mondhatja-e ezek után valaki, hogy a népnek nem tanítható meg igényes egyházzene?! S hogy a messziről jött kollégák szabadon örvendzhessenek egymásnak, egyik tagtársunk buzgólkodásának köszönhetően az estét csodálatos hidegtálak, ünnepi borospoharak és jó beszélgetések zárták.

Másnap reggel a felekezetek külön-külön tartottak istentiszteletet. A délelőtti ülésen *Dobszay László* előadása (ld. e szám 12-17. oldalain, a Szerk.) azt kereste, vannak-e olyan közös alapelvek, melyek felekezettől függetlenül az egyházzene normáiként elfogadhatók. Összehasonlította a református egyházi ének mesterének, *Csomasz Tóth Kálmán*nak írásait a katolikus egyházi dokumentumokkal, s arra a meglepő — vagy nem is olyan meglepő? — következtetésre jutott, hogy a liturgikus és hagyománybeli különbségek ellenére éppen az alapelvek tekintetében harmóniába hozhatók egymással az állásfoglalások, sőt voltaképpen kölcsönösen segítik is a szövegeket értelmezni, konkretizálni, a mai viszonyokhoz alkalmassá tenni.

Farkas Zoltán a református, evangélikus és katolikus, *Bódis Tamás* a fonto-

sabb szabadegyházi reforménekeskönyveket hasonlította össze, nem annyira „tartalomjegyzékük” szerint, mint inkább azt vizsgálva, milyen egyező vagy eltérő célokat tűztek maguk elé, s azt milyen sikerrel teljesítették. Más szóval: mit tanulhatnak egymástól. Ezt kiegészítve *Déri Balázs* arra vonatkozóan tett föl kérdéseket, hogyan mentek át a gyakorlatba ezek a könyvek. Egyelőre szerény kiterjedésű és nem bizonyító erejű felmérésekre támaszkodva próbálta megállapítani, milyen arányban, milyen széles körben fogadták be a közösségek az énekeket, hogyan viszonylik ez a befogadottság az énekek értékéhez, s milyen kritériumok alapján kellene majd alkalmas időben egy jól értékelhető statisztikai vizsgálatot elvégezni.

A három előadást olyan vita követte, melyben nem az ellentétek domborodtak ki, hanem a szent ügy iránti közös elkötelezettség, s így a különböző vélemények valóban ugyanazon értékrend különböző nézőpontú megvilágításainak bizonyultak. Hogy csak egy ilyen témát említsünk: máris észlelhető volt az „egyházzene és a kortárs zene” témakör iránti érdeklődés (egyben a kapcsolatukban mutatkozó nem kevés probléma is), s valószínű, hogy e téma központi helyet kap majd a II. kongresszus programjában. Az énekeskönyvek összeállítása, szerkezete és használatba vétele körüli vita érthető módon a délutáni felekezeti szekcióüléseken folytatódott. Ezeket tartottak előadást *Török József* (ld. e szám 18-20. oldalait, a Szerk.) és *Próhla Károly* teológiai professzorok is.

Közben azonban 5 órakor megkezdődött az orgonista szekció ülése: beszámoló arról a grandiózus orgonafelmérésről, melyet *Baróti István*, *Dudits Pál*, *Sirák Péter* és *Solymosi Ferenc* végzett három éven keresztül a Soros Alapítvány támogatásával. Aligha véletlen, hogy ebben a szekcióban alakult ki leghamarabb a következő hónapok közös tennivalóinak programja: az orgonák védelme, a liturgikus adottságokhoz és a kis orgonákhoz alkalmazkodó orgonarepertoár folyamatos közreadása, továbbképző kurzusok szervezése jól mutatja orgonis-

táink felelősségérzetét a művészi egyházzene is, a hangszerállományt is komolyan fenyegető századvég légkörében. S az sem véletlen, hogy az orgonisták beszélgetésének szinte erőszakkal kellett véget vetni a hosszú nap végén.

A kongresszus zárónapja ismét közös zsoltáros istentisztelettel kezdődött: az ősi reggeli imádságot, a laudest énekeltek a fasori evangélikus templomban. Az első délelőtti előadás *Szendrei Jankác* volt, aki a kórusok mai helyzetének és a liturgikus változásoknak elemzéséből egyaránt arra következtetett, hogy a bevett, sőt kissé már-már elkopott kórusrepertoár alapos felújításra szorul. Végighaladt a zenetörténeten, hol remélhetünk mai céljainknak legjobban megfelelő, eddig többé-kevésbé mellőzött anyagot. Persze ehhez kutatómunka kell (néhány darabot rögtön be is mutattak a Zeneművészeti Főiskola egyházzenei szakjának hallgatói), s ha ez nem is a kórusvezetők dolga, az már nagyon is órájuk tartozik, van-e erre a kóruszenére „fogadókészség”, van-e olyan összhang a liturgiát vezető lelkészekkel, mellyel biztosítható, hogy a megújult egyházi kórusének szervesen beilleszkedjen a liturgikus gyakorlatba.

A következő előadásban *Körber Tiivadarné* minisztériumi főtanácsos számolt be az állami szakirányú tanintézetekben megkezdett egyházzeneoktatásról. Nem véletlen, hogy talán ezen előadás után hangzott el a legtöbb kérdés és hozzászólás. Az egyházzene-sz-utánpótlás nagyonis kruciális kérdés, mert hiába képzeljük el a legjobb egyházzenét, ha nincs, aki megvalósítsa, vezesse azt. S persze akkor is — ez már az utolsó előadás-csoportban derült ki *Tardy László*, *Máté János* és *Trajtler Gábor* igen fontos és hasznos referátumából —, ha a zene és a zenész kellő megbecsülése az egyházon belül nincs biztosítva, vagy ha nincs meg a kellő összhang a liturgia munkásai között.

Így aztán lelkesen fogadta el a kongresszus, hogy a következő hetekben két dokumentum szülessék: az egyik a zene szerepéről, a zenészek helyzetéről az egyházon belül, a másik a hitoktatás és a zene kapcsolatáról. Mindkét

dokumentumot — megvitatás után — szeretnénk az egyházi vezetők és az egyházi közvélemény elé bocsátani.

A kongresszus idejére jelent meg az Egyházzenei Társaság első három kiadványa: egy ökumenikus zsolozsma- és népénekgyűjtemény (Bódiss Tamás, Dobszay László és Ferenczi Ilona szerkesztésében), egy igen praktikus alleluja-gyűjtemény (Szendrei Janka munkája), s egy összeállítás (Mezei János kutatómunkája alapján) könnyű két- és háromszólamú egyházi kórusokból.

Hadd idézzünk egy gondolatot Dobszay László zárszavából: Érthető, hogy figyelmünket olykor-olykor még a nehézségek foglalják le, hogy gyakran emlegetjük az elszünetelt sérelmeket, a bajokat elmúlt évtizedek káros következményeivel magyarázva. Mégis arra int minket az Írás, hogy el kell hagynunk, ami elmúlt, és tekintetünket arra kell fordítanunk, ami előttünk van. Abba kell hagynunk az „átkos” állandó emlegetését, s azt kell nézni, ami rajtunk múlik.

Talán jelképesnek mondható a kongresszus lezárása is. A Társaság a

kétezer éves zsidó-keresztény hagyomány szellemében akarja az egyházzeneét szolgálni. S ennek kevés szebb dokumentuma van, mint a *Te Deum*, mely a zsolotárból nőtt ki, a tiszta őskereszténység szellemét sugározza, első lekottázott magyar nyelvű népénekünk, s lényegében ugyanebben a formában a protestáns graduálkönyveknek is állandó darabja volt. Jó dolog, ha a részleteket is szemügyre vesszük vallási és liturgikus életünkben. De a legfontosabb mégis az, ami az Egész egysége, s éppen erről az Egészről énekel a *Te Deum*. Persze, hogy az ember búja, öröme is a liturgia tárgya. De az igazi liturgia elsősorban Istenre szegezi tekintetét. És éppen erről az igazi teocentrikus liturgikus szemléletről vall, erre nevel a *Te Deum*. Öröm, hogy legrégebb közös örökségünk egyúttal a magyar ökumenikus egyházzenenek is legelső darabja. Méltó volt, hogy ennek közös eléneklésével zárjuk le háromnapos találkozásunkat.

A „Magyar Egyházzene”
című értesítő 1993/2. számából

Haydn hat miséje Debrecenben

Debrecenben az 1992/93-as évad legszebb, legjelentősebb egyházzenei eseménye J. Haydn utolsó hat miséjének előadása volt.

November 15-től kezdve havonta egy vasárnap estén a *Debreceni Kodály Kórus*, vezető karnagya, *Kamp Salamon* irányításával szólaltatta meg az idős mester egy-egy miséjét. A szólisták nagyrészt az énekkar soraiból léptek elő; a karnagy, aki igen jól ismeri énekeseit, mindenkinek testhez álló feladatot osztott ki, s valamennyien igen magas szak-

mai színvonalon oldották meg azt. A zenekari partner a *Debreceni Bach Kollégium* ill. a *Debreceni Kamarazenekar* volt. A Szent Anna templomban ezeken az estéken szinte egyetlen ülőhely sem maradt üresen: a hallgatóságot vonzotta a bensőséges esti zenei élmény, amelyet Kamp Salamon még meg el is mélyített egy jó arányérzékkel kimért bevezetéssel — két-három témát kiemelve, ihletett gondolati háttért adott az emlékezetes előadásokhoz.

Hollai Keresztély

Baptista egyházzenei tanfolyam

A Magyarországi Baptista Egyház nyári egyházzenei tanfolyamát június 21-től július 3-ig tartották az újpesti baptista imaházban. A 102 fiatal hallgató tanulmányait irányító tanári kar munkáját *Beharka Pál* (Újpest) hangolta össze, aki a

karvezetés, orgona és a harmónium tan-szak munkájában is résztvett. Zeneelméletet *Balogné Kovács Magdolna* (Debrecen), *Gyarmati Anikó* (Pestszenterzsébet), *Meláth Anita* (Pécs), *Sarkadi Klára* (Békéscsaba), orgonát *Lukács Géza* (Bp.-Wesse-